

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ЖАЗЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ДАМУЫ

Бещанова Роза Есеевна

«№ 5 жалпы білім беретін орта мектебі» КММ
ағылшын тілі пәні мұғалімі,
s.muratova05@gmail.com

Қазақстан Республикасы Ақтөбе қаласы

Аңдатпа. Бұл мақалада жасанды интеллект технологиялары негізінде оқушылардың ағылшын тіліндегі жазылым дағдысын дамыту мәселесі қарастырылады. Қазіргі цифрлық қоғам жағдайында шетел тілдерін оқыту үдерісі инновациялық технологиялармен тығыз байланыста жүзеге асырылуда. Соның ішінде жасанды интеллект платформалары оқушылардың жазылым әрекетін жетілдіруге, грамматикалық сауаттылығын арттыруға, сөздік қорын байытуға және шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Зерттеу барысында ағылшын тілін оқытудағы жасанды интеллект құралдарының мүмкіндіктері, олардың жазылым дағдысын қалыптастырудағы рөлі және білім беру сапасына әсері талданады. Сонымен қатар цифрлық педагогика саласындағы ғалымдардың еңбектері негізінде жасанды интеллект технологияларының артықшылықтары мен кемшіліктері сараланады.

Кілт сөздер: жасанды интеллект, ағылшын тілі, жазылым дағдысы, цифрлық білім беру, ChatGPT, Grammarly, шығармашылық жазу, инновациялық технология, тілдік құзыреттілік, білім беру технологиясы.

XXI ғасырда цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы білім беру жүйесіне түбегейлі өзгерістер әкелді. Әсіресе шетел тілдерін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар маңызды орынға ие болды. Қазіргі кезеңде оқушылардан тек тілдік білім ғана емес, сонымен қатар коммуникативтік құзыреттілік, сыни ойлау, шығармашылық қабілет және

цифрлық сауаттылық талап етіледі. Осы тұрғыдан алғанда ағылшын тіліндегі жазылым дағдысын дамыту – өзекті мәселелердің бірі.

Жазылым – тілдік әрекеттің ең күрделі түрлерінің бірі. Ол оқушыдан грамматикалық сауаттылықты, логикалық ойлауды, сөздік қорды тиімді пайдалануды және өз ойын жүйелі жеткізе білуді талап етеді. Ғалым С.С. Құнанбаева шетел тілін оқытуда коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастырудың маңызын атап көрсете отырып, жазылым әрекеті оқушының тілдік мәдениетін дамытудағы негізгі құралдардың бірі екенін айтады [1].

Қазіргі таңда жасанды интеллект негізіндегі платформалар ағылшын тілін оқытуда кеңінен қолданылуда. ChatGPT, Grammarly, QuillBot, Duolingo секілді платформалар мәтін құрастыру, грамматикалық қателерді түзету, стильдік өңдеу және шығармашылық тапсырмалар дайындауда тиімді құрал ретінде танылуда. Бұл технологиялар оқушылардың жазуға деген қызығушылығын арттырып, олардың тілдік дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.

Жазылым – адамның ойын жазбаша түрде жүйелі әрі сауатты жеткізу әрекеті. Ол бірнеше компоненттен тұрады:

- грамматикалық сауаттылық;
- орфографиялық дұрыстық;
- сөздік қорды тиімді пайдалану;
- мәтіннің логикалық құрылымы;
- стильдік бірізділік;
- шығармашылық ойлау.

Ағылшын тілінде жазылым дағдысын қалыптастыру оқушылар үшін күрделі процесс болып саналады. Себебі ағылшын тілінің грамматикалық жүйесі, сөз тәртібі, тыныс белгілері мен стильдік ерекшеліктері қазақ тілінен өзгеше.

Галым Хармер жазылым әрекетін шетел тілін үйренудегі маңызды дағдылардың бірі ретінде қарастырып, оның оқушының тілдік білімін бекітудегі рөлін ерекше атап өтеді [2]. Оның пікірінше, жазылым арқылы оқушы өз ойын құрылымды түрде жеткізуге үйренеді.

Жасанды интеллект – адамның интеллектуалдық әрекеттеріне ұқсас функцияларды орындай алатын технологиялық жүйе. Бүгінгі таңда ол білім беру саласында кеңінен қолданылуда.

ЮНЕСКО сарапшылары жасанды интеллект технологиялары білім беруді жекелендіруге, оқыту сапасын арттыруға және білім алушылардың қажеттіліктерін анықтауға мүмкіндік беретінін көрсетеді [3].

Ағылшын тілін оқытуда жасанды интеллект келесі бағыттарда қолданылады:

- мәтін құрастыру;
- грамматикалық қателерді түзету;
- сөздік қорды дамыту;
- автоматты бағалау;
- шығармашылық тапсырмалар әзірлеу;
- диалогтық практика ұйымдастыру.

Бұл мүмкіндіктер оқушылардың жазылым әрекетін жетілдіруге ықпал етеді.

Қазіргі таңда ағылшын тіліндегі жазылымды дамытуға арналған көптеген платформалар бар. Солардың ішінде [ChatGPT](#) және [Grammarly](#) платформалары ерекше танымал.

ChatGPT оқушыларға:

- эссе жоспарын құруға;
- мәтін тақырыбына идея ұсынуға;
- грамматикалық құрылымдарды түсіндіруге;

- мaтiндi редакциялауға көмектеседi.

Мысалы, оқушы “My Future Profession” тақырыбында эссе жазу барысында жасанды интеллекттен кiрiспе немесе аргументтерге мысал сұрай алады.

Grammarly жүйесi:

- грамматикалық қателердi;
- орфографиялық қателердi;
- стильдiк сәйкессiздiктердi автоматты түрде анықтайды.

Бұл оқушылардың жазу сапасын жақсартуға және тiлдiк нормаларды дұрыс меңгеруiне ықпал етедi.

Жасанды интеллект оқушылардың жазылым әрекетiн бiрнеше бағытта жетiлдiредi.

Ағылшын тiлiндегi ең үлкен қиындықтардың бiрi – грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдану. Жасанды интеллект платформалары сөйлем құрылымындағы қателердi анықтап, оларды түзету жолдарын ұсынады.

Мысалы, оқушы:

“He go to school every day” деп жазса, жүйе автоматты түрде:

“He goes to school every day” деп түзетедi.

Бұл оқушының қателерiн түсiнiп, дұрыс нұсқаны есте сақтауына көмектеседi.

Жасанды интеллект оқушыларға жаңа сөздер мен синонимдер ұсына алады. Мысалы, мaтiнде “good” сөзi жиi қайталанса, жүйе оның орнына “excellent”, “wonderful”, “effective” сияқты баламаларды ұсынады.

Бұл оқушылардың академиялық жазылым деңгейiн арттырады.

Жасанды интеллект шығармашылық тапсырмалар құрастыруда да тиiмдi құрал болып табылады.

Мысалы, оқушыларға:

- story writing;
- diary writing;
- letter writing;
- argumentative essay сияқты тапсырмалар беруге болады.

Жасанды интеллект тақырыпқа байланысты идеялар ұсынып, оқушылардың қиялын дамытуға ықпал етеді.

Ғалым Л. Выготский шығармашылық әрекет адамның танымдық қабілетін дамытатынын атап көрсеткен [4]. Сондықтан жасанды интеллект шығармашылық жазуды жетілдіруде маңызды рөл атқарады.

Әр оқушының ағылшын тілін меңгеру деңгейі әртүрлі. Жасанды интеллект осы ерекшеліктерді ескеріп, тапсырмаларды жеке бейімдеуге мүмкіндік береді.

Мысалы:

- beginner деңгейіндегі оқушыларға қарапайым сөйлемдер;
- intermediate деңгейіне сипаттау мәтіндері;
- advanced деңгейіне аналитикалық эссе ұсынылады.

Бұл оқушылардың өз деңгейіне сәйкес даму мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

Ғалым Б. Блум оқытуды дараландыру білім сапасын арттыратынын дәлелдеген [5].

Жасанды интеллект мұғалімнің жұмысын да жеңілдетеді. Мұғалімдер көбіне:

- эссе тақырыптарын дайындауға;
- жазба жұмыстарын тексеруге;
- кері байланыс беруге көп уақыт жұмсайды.

Ал жасанды интеллект:

- бағалау критерийлерін құрастыруға;

- мaтiнди автоматты тексеруге;
- тапсырмалар дайындауға мүмкіндік береді.

Бұл мұғалімнің уақытын үнемдеп, оқушылармен шығармашылық жұмыс жасауға көбірек көңіл бөлуіне жағдай жасайды.

Жасанды интеллект технологияларының артықшылықтарымен қатар, кейбір кемшіліктері де бар.

Біріншіден, оқушылардың дайын мәтіндерге тәуелді болып қалу қаупі бар. Егер оқушы мәтінді толықтай жасанды интеллект арқылы жазса, оның жеке ойлау қабілеті төмендеуі мүмкін.

Екіншіден, кей жағдайда жүйелер мәтіннің мағыналық немесе мәдени ерекшеліктерін дұрыс түсінбеуі ықтимал.

Үшіншіден, барлық оқушылардың интернет пен цифрлық құрылғыларға қолжетімділігі бірдей емес. Бұл білім алуда теңсіздік туғызуы мүмкін.

Сондықтан жасанды интеллектіні оқыту құралы ретінде тиімді әрі орынды қолдану маңызды.

Қорыта айтқанда, жасанды интеллект технологиялары оқушылардың ағылшын тіліндегі жазылым дағдысын дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар грамматикалық сауаттылықты арттыруға, сөздік қорды байытуға, шығармашылық ойлауды дамытуға және мәтін құрастыру дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.

Жасанды интеллект платформалары оқу процесін қызықты әрі интерактивті етіп, оқушылардың мотивациясын күшейтеді. Сонымен қатар мұғалімнің жұмысын жеңілдетіп, оқытуды дербестендіруге жағдай жасайды.

Дегенмен жасанды интеллект мұғалімнің орнын толық алмастыра алмайды. Сондықтан оны дәстүрлі оқыту әдістерімен үйлестіре қолдану – білім беру сапасын арттырудың тиімді жолдарының бірі болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Қўнанбаева С.С. Қазіргі шетел тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Эверо, 2010. – 344 б.
2. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London: Pearson Education, 2007. – 448 p.
3. [UNESCO: Artificial Intelligence and Education](#)
4. Lev Vygotsky Imagination and Creativity in Childhood. – Moscow: Progress Publishers, 1997. – 96 p.
5. Benjamin Bloom Taxonomy of Educational Objectives. – New York: Longmans, Green and Co, 1956. – 207 p.
6. Richards J.C. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.